

ОТГОВОРИ на КАЗУС № 1 / от област ГРАЖДАНСКОПРАВНИ НАУКИ/

1. Новият срок за издължаване на сумата по договора за заем, съгласно анекса към договора за заем от 30.04.2015г. има ли действие спрямо поръчителите Георгиеви?

Съгласно разпоредбата на чл. 147, ал. 2 от ЗЗД, продължаването на срока, дадено от кредитора на длъжника, няма действие спрямо поръчителя, освен ако той не е дал съгласието си за това. Цитираната материално-правна норма изхожда от разбирането, че правното положение на поръчителя, който отговаря безвъзмездно за чужд дълг, и това на длъжника, който се е задължил лично, в това отношение са различни: продължаването на срока за изпълнение ползва длъжника, но не и поръчителите. Удължаването на тяхната облигационна обвързаност и продължаването във времето на тяхната подчиненост на кредитора утежнява положението им и уврежда интересите им. Поръчителите не са дали изрично съгласие за продължаване на срока за връщане на заема, поради което това продължаване няма правно действие спрямо тях. Получаване на поканата със съдържащото се в нея едностранно изявление на Иванов не е равнозначно на съгласие за подновяване на поръчителството при новите условия. При договор за заем, изменението на срока на договора по споразумение между кредитора и длъжника е непротивопоставимо на поръчителя, когато обективно новият срок надхвърля първоначално уговорения краен срок за изпълнение. Всяко предоговаряне на срока, рефлектиращо в продължаване на първоначалния, е непротивопоставимо на поръчителя, освен при изричното му съгласие да поръчителства и в новия срок.

2. Към момента на получаване на нотариалната покана поръчителите Георгиеви били ли са обвързани съобразно посоченото в нея и същите остават ли солидарно отговорни с длъжника Петров?

На основание чл. 147, ал. 2 от ЗЗД поръчителите следва да бъдат освободени от отговорност, след като кредиторът е решил, че длъжникът му ще изпълни сам своето задължение в течение на продължения срок и не е получил тяхното изрично съгласие за продължителността на отсрочката. Тъй като те са се задължили да отговарят за всички последици на неизпълнението (чл. 140 ЗЗД), поръчителите остават отговорни за падежилалите до договарянето на новия срок задължения, но и тази им отговорност е скрепена със срок, който е уреден в чл. 147, ал. 1 от ЗЗД - неговата продължителност е шест месеца и тече от настъпване на падежа на главното задължение, респ. на съответната част от него при разсрочване на изпълнението на задължението, като предпоставката за запазване на личното обезпечение, респ. на отговорността на поръчителите, е предявяване на иск против длъжника. Към датата на нотариалната покана са изминали повече от 6 месеца от първоначалния падеж, в който срок Иванов не е бил предявил иск против Петров. В случай на липса на съгласие у поръчителите за продължаване на срока, запазването на отговорността на поръчителите и след падежа предпоставя изпълнение на условието на чл. 147, ал. 1 от ЗЗД - предявяване на иск спрямо длъжника, в шестмесечен срок от падежа на задължението, който срок е преклузивен. С оглед на това следва изводът, че продължаването на срока за изпълнение на задължението след падежа по споразумение между кредитора и длъжника, и непредявяването на иска в шестмесечния преклузивен срок, освобождава изобщо поръчителя и не запазва отговорността му съобразно първоначалния падеж на задължението.

3. В делото по установителния иск по чл. 422 ГПК длъжника Петров и поръчителите Георгиеви необходими другари ли са и може ли кредиторът Иванов да предяви установителен иск само против длъжника и единия от поръчителите?

Длъжникът и поръчителите не са необходими другари. Поръчителите са солидарно отговорни с длъжника (чл. 141 ЗЗД), но кредиторът е свободен да предяви и насочи вземането си само спрямо длъжника или едновременно срещу него и поръчителите или само срещу един от тях (арг. от чл. 145 ЗЗД). След като главният длъжник и поръчителят имат самостоятелно материалноправно положение /арг. чл. 142 и чл. 148 ЗЗД/, същите не са необходими другари както в заповедното, така и в исковото производство и

произнасянето на съда по отношение на тях може да е различно. Те са солидарни длъжници и спрямо всеки от тях кредиторът може самостоятелно да търси изпълнение на вземането си.

4. Какви са предпоставките за да бъде установено в делото по установителния иск по чл. 422 ГПК, че в полза на Иванов се дължи уговорената неустойка?

За да е налице вземане за неустойка по чл. 92 ЗЗД е необходимо да са налице следните предпоставки: 1/ да съществува задължение; 2/ това задължение да не е изпълнено или да не е изпълнено точно; 3/ неустойката да е уговорена между страните; 4/ кредиторът да е изпълнил задължението си или да е бил готов да го изпълни. От данните в случая може да се направи извод, че предпоставките са налице: съществува валидно поето задължение за връщане на заетата сума; това задължение не е изпълнено на падежа /съответно удължен/; вземането за неустойка в конкретен размер е уговорена между страните; кредиторът по договора за заем, който е реален договор, е бил изпълнил своето задължение, като е предоставил сумата по заема на длъжника. Отделен въпрос е дали неустойката може да бъде намалена съобразно отговора по следващия въпрос.

5. В делото по установителния иск по чл. 422 ГПК може ли съдът служебно да постанови, че вземането за неустойка не съществува в претендирания размер поради нейната прекомерност или това е възможно само при направено възражение от ответника Петров за прекомерност на неустойката? Ако с оглед отговора по предходния въпрос съдът реши да се произнесе относно намаляване на неустойката, как следва да процедира съдът в случая при прилагане на чл. 92, ал.2 ЗЗД?

По първия въпрос:

Прекомерната неустойка поначало е действително задължение, което може само да бъде намалявано, без обаче да отпада изцяло, при това намаляването би следвало да се осъществи чрез предприемане на активни действия от страна на длъжника в съдебното производство, като противопостави възражение като процесуално средство за защита срещу предявения иск за присъждане на договорната неустойка. Ако по делото длъжникът не се е възползвал от възможността да противопостави правоизключващо възражение, не съществува и законово задължение за съда да преценява на собствено основание конкретния размер на неустойката и наличието или отсъствието на прекомерност, предвид конкретния текст на чл. 92, ал. 2 ЗЗД /използван е изрече "съдът може".../. Прекомерната неустойка не се намалява по право, а само ако правото на намаляване бъде упражнено от длъжника. Чрез упражняване на потестативно право неговият носител, в случая длъжникът по неустойката предизвиква промяна в правната сфера на кредитора, без да е необходимо съгласието на последния, поради което е наложително правото да бъде упражнено от неговия носител по съдебен ред - чрез предявяването на иск, или по пътя на правоизключващото възражение. Още повече, че при намаляване на неустойката ще следва да се установява съотношението с претърпените вреди, което не означава непременно, че тя следва да бъде сведена точно до тях, и при отсъствие на данни за тези вреди, предвид характера на иска по чл. 92 ЗЗД и при незаявено и необосновано с аргументи искане от страна на длъжника за намаляване на неустойката, не би следвало да се възлага на съда служебно да замества една от страните /неизправната/, чрез промяна в правната сфера на изправната страна по договора.

По втория въпрос:

Ако е бил сезиран с искане за прилагане правилото на чл. 92, ал. 2 ЗЗД, преценката на съда се прави при всеки конкретен случай, като намаляването трябва да става с оглед съотношението на действителния размер на дължимата неустойка с претърпените вреди, но във всички случаи неустойката не трябва да се свежда до размера на вредите. Съгласно чл. 92, ал. 1 ЗЗД, неустойката обезпечава изпълнението на задължението и служи за обезщетение на вредите от неизпълнението, без да е нужно те да се доказват. Освен обезпечителна и обезщетителна функция неустойката изпълнява и наказателна функция, тъй като

кредиторът е в правото си да претендира неустойка и когато вреди изобщо не са настъпили, или не са настъпили в предвидения размер. Липсва общовалиден критерий за прекомерност, но съдът следва да прецени от къде започва границата, от която започва прекомерността, като прецени какво е превишението на неустойката спрямо вредата, съотношението ѝ с цената на договора, абсолютният ѝ размер, дали кредиторът е могъл да избегне вредите като положи грижата на добър стопанин, както и да съобрази обичайната практика за уговаряне на неустойка при договори от същия вид. В разглеждания случай размерът на неустойката при главнично вземане от 70 000 е в размер на 560 000 лева, което сочи на прекомерност с оглед горепосочените критерии и би довела до неоснователно обогатяване на кредитора, което противоречи на основен принцип в правото и поради което именно е въведено правилото на чл. 92, ал. 2 ЗЗД. Конкретния размер, до който следва да бъде намалена неустойката, е по преценка на съда. Същевременно би могло да се релевира нищожност на поетото задължение с оглед на надхвърлящата в пъти главничното задължение.

6. Може ли вискателят по изпълнителното дело, образувано на основание изпълнителния лист от 30.06.2019 г., да иска ипотекирания имот да бъде изнесен на публична продажба, като се има предвид, че същият е бил вече собственост не на длъжника, а на третото лице Симеонов? Ако да - какви права има трето лице?

Отговорът е утвърдителен. Ипотеката следва обезпеченото вземане, а кредиторът, чието вземане е обезпечено с ипотека, има право да се удовлетвори предпочтително от цената на ипотекирания имот, в чиято собственост и да се намира той - чл. 173 ЗЗД. В случай, че длъжникът е прехвърлил ипотекирания имот на трето лице и приобретателят претърпи принудително изпълнение, той встъпва в правата на удовлетворения кредитор срещу длъжника и срещу поръчителите.